

Het grondgebied van de nieuwe Flora zal overeenkomen met het grondgebied van "Vogels van Noordwijk en Omstreken". Dat gebied is aanmerkelijk groter dan dat van de oude "Flora van Noordwijk". Dat betekent dat ook aan de plantengroei van Noordwijkerhout en De Zilk aandacht zal worden geschonken. Analoog aan de nieuwe "Vogels van Noordwijk en Omstreken" gaat de nieuwe Flora: "Wilde Planten van Noordwijk en Omstreken" heten.

Op de bijeenkomst van 11 april 1991 werd wat dieper op de zaak ingegaan. Aangezien nog een groot deel van het grondgebied geïnventariseerd moet worden, is de werkgroep uitgebreid.

De werkgroep bestaat uit:

- Ees Aartse - inventarisaties e.d., archief
- Joost Bouwmeester - fotograaf (planten en vegetatietypen)
- Jelle van Dijk - inventarisaties e.d.
- Martien de graaf - inventarisaties
- Dick Hoek - inventarisaties, kaartmateriaal, tekeningen e.d.
- Rien Sluys - tekstverwerking.

Uiteraard zullen in de komende jaren (de her-uitgave is gepland in 1994) van de diensten van andere leden gebruik worden gemaakt. Er zijn, om een groep te noemen, zeer goede tekenaars m/v onder de leden van onze Vereniging, maar ook fotografen.

We willen in "Wilde Planten van Noordwijk en Omstreken" aandacht besteden aan folkloristische verhalen van wilde planten, maar ook hoe planten aan die typi-

sche Noordwijkse namen zijn gekomen. De moeilijkheid is hoe kom je daar achter. Welke mensen weten nog iets over de plaatselijke folklore? De werkgroep beschikt over een uiterst klein aantal mensen dat mogelijk misschien nog iets weet. We doen een beroep op de leden of zijnog mensen weten die ons verder kunnen helpen. Alles is welkom!!!

Dat is één onderdeel van de nieuwe Flora. Het is ook de bedoeling de tekst wat te verlevendigen met wat achtergrondinformatie over planten. Het moet geen opsomming worden van planten die b.v. langs een slootkant groeien. Dat spreekt de mensen ook niet aan. Ook hiervoor vragen wij van de leden suggesties.

Als er leden zijn die willen meewerken, graag! Hulp bij inventariseren kunnen we altijd gebruiken, maar ook gegevens uit persoonlijke archieven, gegevens over vindplaatsen van bijzondere planten, bijzondere vegetatietypen enz. zijn van harte welkom.

U kunt zich opgeven bij, of uw informatie sturen aan:

Wergroep floristisch onderzoek Noordwijk en Omstreken (FLORONO)

Postbus 329

2200 AH Noordwijk

U kunt uw informatie ook telefonisch kwijt aan:

Ees Aartse, telefoon 14268

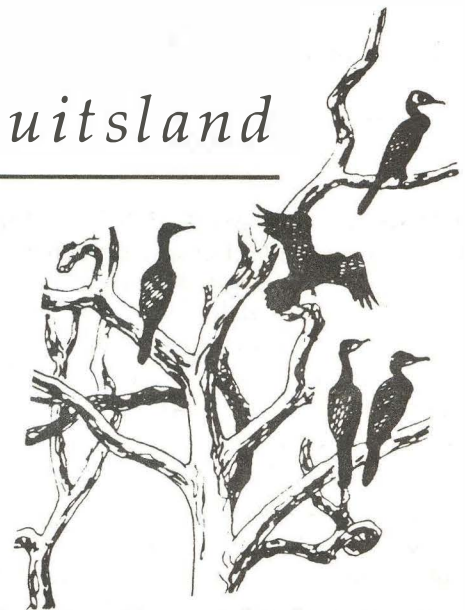
In de volgende Strandlopers zullen wij u op de hoogte houden van de vorderingen van "Wilde Planten van Noordwijk en Omstreken"

Vogelen in het oosten van Duitsland

Coby en Jelle van Dijk

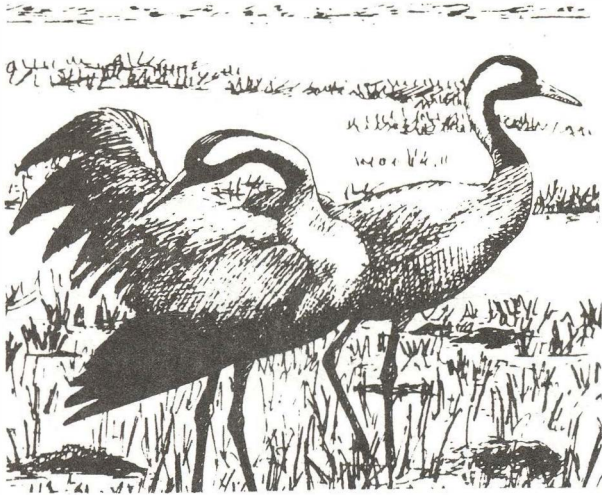
In 1984 maakte een aantal leden van onze vereniging een excursie naar het Mecklenburgse merengebied in wat toen nog de Deutsche Demokratische Republik heette. Die trip was niet alleen een belevenis wat betreft de kennismaking met een totaal ander sociaal systeem, ook voor wat de vogelrijkdom betreft was deze trip een bijzondere gebeurtenis. Toen dan ook na de val van de Berlijnse muur in 1989 een reis naar dit deel van Duitsland een stuk eenvoudiger werd, was al spoedig het plan geboren om weer eens in Mecklenburg te gaan kijken. Daarbij zou niet alleen het merengebied bezocht worden, het gebied waar wij in 1984 bivakkeerden, maar ook het eiland Rügen, tot de "Wende" een verboden gebied voor kampeerders uit het westen.

Op zaterdag 27 april reden wij oostwaarts. Na ruim zeven uren hadden wij de camping van de stad Waren bereikt. Een merkwaardige ervaring was het om de enorme grenskantoren waar wij in 1984 drie uren moesten wachten, nu achteloos voorbij te rijden. De camping van Waren (C/100) werd genoemd in de campinggids van de ADAC. De gids van onze ANWB wist voor 1991 alleen nog maar de paar campings te noemen waar een westerling vroeger zijn tent mocht opslaan. De campingbaas van Waren had lef getoond en had flink in zijn camping geïnvesteerd. Hier was een nieuw toiletge-

bouw neergezet met twaalf warme douches en goede toiletten: een opvallende luxe in de voormalige DDR! Tijdens het opzetten van de tent werd ons reeds duidelijk dat dit een goede plek was. Bonte Kraaien en Raven waren aari het bakkeleien en boven ons hoofd zongen een Europese Kanarie en een Gekraagde Roodstaart. Op het meer waaraan de camping lag, zwommen Futen, Tafeleenden, Aalscholvers en Grauwe Ganzen. In de avondschemering hoorden wij de Houtsnip snorren, terwijl Hazen, Reeën en Wilde Zwijnen op korte afstand langs de bosrand scharrelden.

Na een nacht met zware nachtvorst brak de zon door en werd het zelfs behaaglijk, een woord dat wij na die eerste dag niet meer over onze lippen konden krijgen!

Na het bos achter de camping wat verkend te hebben (vier soorten spechten), gingen wij naar het grote natuurreservaat "Ostufer der Müritz". Het was meteen duidelijk dat hier het een en ander veranderd was. Alle bordjes met verboden toegang waren verdwenen. Bij picknickplaatsen waren kastjes met gratis folders geplaatst. Om de wandelaars en fietsers meer van de natuur te laten genieten waren speciale uitkijkpunten (vogeltorens) geplaatst en het was mogelijk om onder deskundige leiding met een rondleiding mee te gaan. Het reservaat beslaat rietmoerassen, weilanden, houtwallen, kleine meren en zeer uitgestrekte naaldbossen. Het reservaat is beroemd vanwege enkele soorten die verder in Duitsland niet of nauwelijks zijn te vinden: Zeearend, Visarend en Kraanvogel. Dat je voor de eerste twee soorten juist niet in het reservaat moet zijn, bleek toen wij na een lange tocht door het naaldbos bij de visvijvers van Boek kwamen. Zeven jaar geleden hebben wij dit complex hier niet opgemerkt. Vermoedelijk keken wij toen net de andere kant op! Bij de eerste blik door de kijker ontwaarden wij meteen al een grote lompe vogel die neerstreek op een dijkje dat twee visvijvers scheidde. Het bleek een jonge Zeearend te zijn. Even later kreeg deze vogel gezelschap van nog twee Zeearenden. Verder zoekend met de kijker ontdekten wij een dode boom waar zes arenden in rustten. Toen de zon even doorbrak, kwamen uit het bos achter de visvijvers nog vele arenden omhoog. Hierbij waren ook drie volwassen vogels. Bij elkaar hebben wij hier zeker twintig verschillende Zeearenden waargenomen. Vermoedelijk gaat het eerder om dertig vogels, omdat wij

bij een visvijver even verder nog eens tien Zeearenden zagen. Zonder overdrijving kan worden gesteld dat het hier vermoedelijk om een van de grootste concentraties Zeearenden van Midden-Europa gaat. Deze arenden beginnen pas met broeden als ze vijf of zes jaar oud zijn. Voor die tijd zoeken ze plaatsen op waar voedsel in overvloed is te vinden. Glutz von Blotzheim noemt groepen van 5 tot 15 ex niet bijzonder. In Noorwegen is een keer een groep van 32 arenden waargenomen. Hieruit moge blijken dat de concentratie Zeearenden aan de zuidpunt van de Müritzsee toch wel uitzonderlijk genoemd mag worden.

Bij het observeren van de arenden viel ons op dat er steeds groepen "zwarte kraaien" rond een arend met prooi te zien waren. In Mecklenburg komen alleen Bonte Kraaien voor. Toen er ook een Buizerd bij dit gezelschap neerstreek, werd ons duidelijk dat het hier geen Zwarte Kraaien betrof maar Raven. Door het geweldige formaat van de Zeearenden verliest men gewoon het gevoel voor de juiste verhoudingen. Dat ook Raven geweldig kunnen schroeven op de thermiek bleek even later toen wij een groep van 180 Raven boven ons zagen zweven. Daarbij waren ook twee Visarenden, tien Rode Wouwen, acht Buizerden, drie Bruine Kiekendieven en een Blauwe Kiekendief. Een groep overvliegende Kraanvogels completeerde het beeld.

Voor Visarenden behoefden wij ons ook niet bovenmatig in te spannen. Natuurlijk kan men de gehele dag naar boven kijken in de hoop dat er een Visarend over komt vliegen. Eenvoudiger is het om de hoogspanningsmasten rond Waren af te zoeken. Bij elkaar hebben wij op die masten negen bewoonde nesten gezien. In enkele gevallen lag het nest binnen 200 meter van de openbare weg! Omdat er wel eens een Visarend in aanraking met de draden komt, probeert men de vogels gebruik te laten maken van een nestkorf die op een meter boven de hoogste stroomdraad is gemonteerd. Meer dan enige takken konden wij hierin niet ontdekken. Veel moeilijker dan Zeearend en Visarend zijn Kraanvogels te vinden. Deze vogels broeden op moeilijk toegankelijke plekjes in de elzenmoerassen. Omdat deze soort in het Müritzgebied met vele paren voorkomt, is de kans op een overvliegende vogel toch groter dan waar ook in Duitsland. Omdat wij zo vroeg in het seizoen waren, zagen wij af en toe ook nog doortrekkende Kraanvogels overvliegen.

Na twee dagen verlieten wij het Mecklenburgse merengebied. Wij hadden er 95 soorten waargenomen. Dit lijkt misschien veel, maar bij een bezoek dat enige we-

ken later valt, is dit aantal zonder veel moeite met meer dan tien te verhogen. Door het koude weer in de tweede helft van april en begin mei waren veel zomervogels nog niet teruggekeerd.

De reis van Waren naar het eiland Rügen in de Oostzee voerde ons door het Mecklenburgse binnenland. Een afwisselend, golvend landschap met bossen, weiden en akkers. In opvallend veel dorpjes bleek een bewoond ooievaarsnest te zijn. In het dal van het riviertje de Recknitz pauzeerden wij even in de hoop een Schreeuwend te zien. Het was koud en wonderig weer waardoor de vliegactiviteit van de roofvogels niet groot was. Na Zeearend, Buizerd, Havik en Sperwer gezien te hebben, verscheen toch nog de felbegeerde Schreeuwend.

Na een bezoek aan de oude hanzestad Stralsund gingen wij op zoek naar een camping op Rügen. De ADAC-gids kon geen enkele camping aanbevelen. Volgens deze gids was de kwaliteit van alle campings zo erbarmelijk dat het hierdoor zelfs niet mogelijk was om van het fraaie landschap te genieten. Dat beloofde dus al niet veel goeds. Dat de inspecteurs van de ADAC hun ogen goed de kost hadden gegeven, werd ons al spoedig duidelijk: nergens douches, nergens warm water en nergens normale toiletten. Op de meeste campings was ook geen personeel te vinden. Tenslotte kwamen wij op de uiterste noordpunt van het eiland aan. De camping hier viel dadelijk op door het gebruik van verf. Er was in ieder geval te zien dat er iets gedaan was. Ook bleek er iemand op de receptie aanwezig te zijn. Op deze camping, in de zomer goed voor 2300 gasten, zetten wij onze tent op. Het comfort mocht dan wel primitief zijn, de lokatie was grandioos. De camping lag vrijwel direct aan zee. De eerste inspectie met de kijker liet direct al enkele Parelduikers in prachtkleed zien. De avifauna op het campingterrein (hoge dennen met gras) bestond uit Houtduif, Kruisbek, Goudvink, Vink en Taigaboomkruiper.

Omdat er in het voorjaar bij wind uit NO langs de Hollandse kust altijd aardige trekwaarnemingen zijn te doen, werd elke dag het eerste uur met de kijker de zee afgetuurd. Ook op Rügen bleek bij NO-wind wel enige trek op te treden. Het meest opvallend waren de Grote Sterns en de Eidereenden, die met tientallen tegelijk passeerden. Verder waren er regelmatig Parelduikers, IJseenden, Middelste Zaagbekken en Visdiefjes te zien. Een bijzonder goed punt voor het waarnemen van vogeltrek is de uiterste noordoostpunt van Rügen: Kaap Arkona. Op 3 mei kwam de wind even uit het zuiden en prompt zaten de bosjes bij de kaap vol met zanger-tjes: Roodborst, Fitis, Braamsluiper, Fluitier, Bonte Vliegvanger, Goudhaantje, Sijs. Iets later op de dag kwam de trek van roofvogels op gang: Visarend, Sperwer, Buizerd, Ruigpootbuizerd, Rode Wouw. Ook trokken er groepen Kauwen en Roeken over. Verrassend was een groep van vijftien Kraanvogels.

Dat Rügen een bijzonder populaire vakantiebestemming was en is, komt niet door de vogels, maar door de krijtrotsen en de zandstranden die hier dicht bij elkaar zijn aan te treffen. De mooiste plek van Rügen is wellicht de zogenaamde Stubbenkammer: een meer dan

100 m hoog klif bedekt met oude beukenbossen. Maar wat zal het hier in de zomer ontzettend druk zijn. Op 2 mei stond de hele parkeerplaats om 10.00 u al vol! Langs een steil pad kan men op het keienstrandje komen. Onderweg krijgt men een bijzonder goed beeld van wat er op deze rijke ondergrond groeit: Gele Anemoon, Slanke Sleutelbloem, Leverbloempje, Longkruid, Holwortel, Goudveil. In het beukenbos zelf lijkt het alsof de bodem met een laag sneeuw is bedekt, zo dicht staan hier de Bosanemonen bij elkaar.

De westkust van Rügen is totaal anders. Hier gaat het agrarisch gebied langzaam glooiend over in grillig lopende kustlijnen. Op veel plaatsen zijn brede rietzomen aanwezig. Het gebied is rijk aan Knobbelzwanen, Meerkoeten en Kuifeenden. Op veel plaatsen waren grote groepen Grauwe Ganzen te zien, terwijl hier en daar ook nog enkele Kraanvogels foerageerden. In de herfst is dit gebied goed voor 5000-14000 Kraanvogels! Wat de roofvogels betreft werden hier vooral Bruine Kiekendieven en een enkele Blauwe Kiekendief gezien. In de dorpen werd viermaal een bewoond ooievaarsnest opgemerkt.

De soortenlijst van Rügen werd na drie dagen afgesloten op 115 soorten. Ook dit totaal wordt zeer gedrukt door het ontbreken van zomervogels. Zwaluwen waren nog nauwelijks te zien en soorten als Zwartkop, Nachtegaal en Grasmus ontbraken geheel.

Een vogelreisje door het "neue Bundesland Mecklenburg-Vorpommern" is nog steeds zeer de moeite waard. Weinig gebieden, zeker in West-Europa, herbergen zo'n rijkdom aan roofvogels. Te hopen is dat deze rijkdom niet zal verdwijnen nu de situatie zo veranderd is. De lage bevolkingsdichtheid, de vele verboden gebieden en de toch enigszins extensieve landbouw hebben vermoedelijk positief op de vogelstand ingewerkt. Helaas waren er direct al in 1990 berichten dat Engelsen nesten van Zeearenden hadden leeggeroofd in het grensgebied dat vroeger voor iedereen gesloten was.